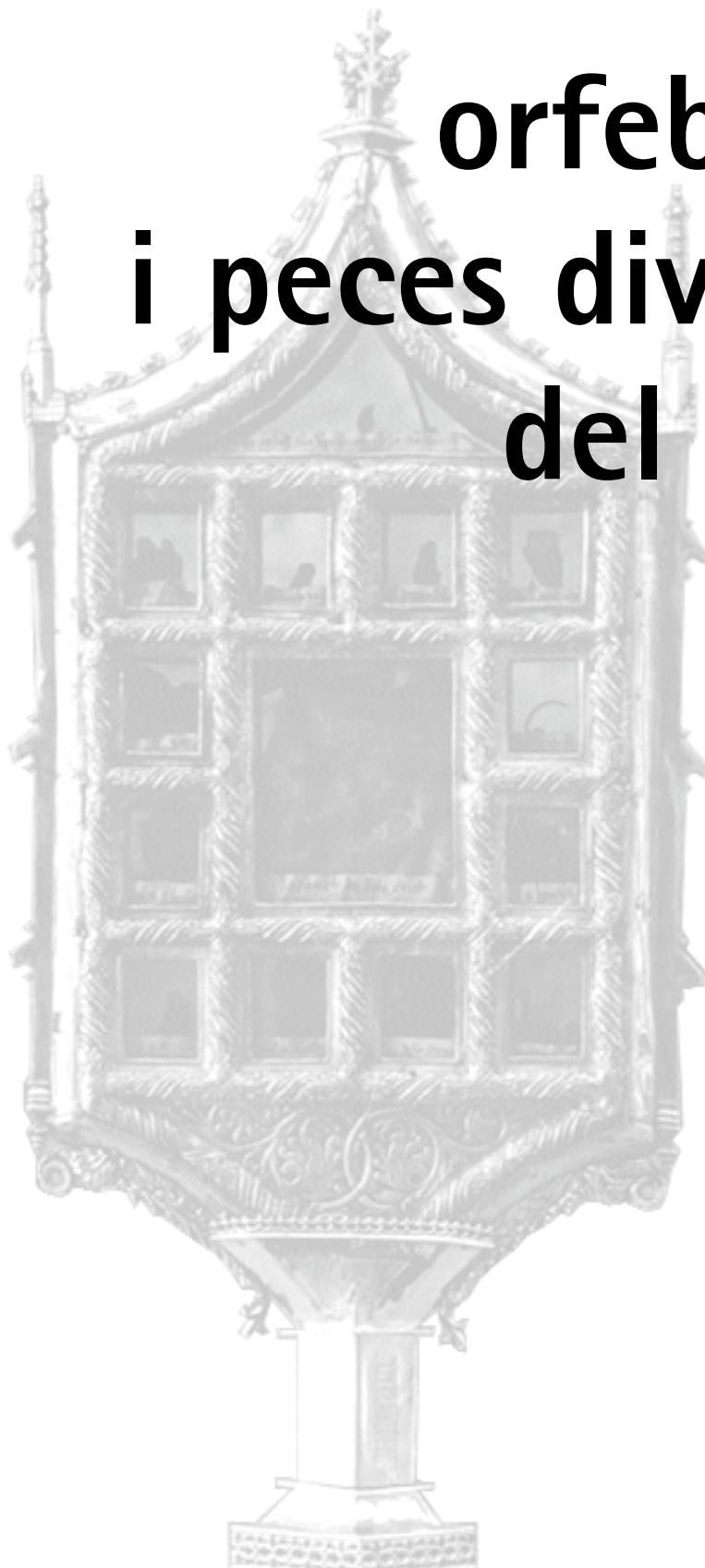

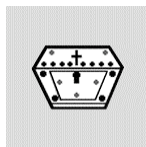
orfebreria i peces diverses del culte

RELIQUIARI

Nucli: Ivorra

Tipologia: Reliquiari
Època (Èpoques): s. XV (1426?)
Estat de conservació: Bo
Interès: Molt alt

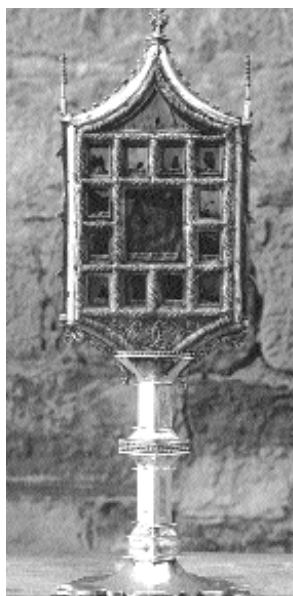
UTILITZACIÓ

Original: Religiós/Objecte de culte
Actual: Religiós/Objecte de culte-Element de gran interès

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

El reliquiari d'Ivorra és un notable exemple d'orfebreria gòtica i excepcional pel nombre de relíquies que ostenta dins una mateixa estructura. S'emmarca dins la tipologia de reliquiari pediculat, que adopta característiques de la custòdia-retaule, amb peu de forma romboïdal, circular o mixtil·línia, i l'eix vertical que dona cabuda al cos arquitectònic, decorat amb pilars, contraforts, arcs boterells o pinacles.

En el seu conjunt consta de peu, fust, magolla i reliquiari-ostensori, pròpiament dit. Està construït en plata daurada sobre una ànima de fusta i presenta les següents mesures: 64,5 cm més 1 cm afegit de base de fusta; l'amplada de la base és de 21cm, la mateixa que l'amplada del reliquiari. Les 14 relíquies (o 14 registres, ja que hi ha alguna casella amb més d'una relíquia) estan disposades a manera d'engraellat, amb la relíquia principal al centre (els corporals tacats de sang) i les dotze relíquies regalades al santuari amb motiu del miracle, disposades al voltant d'aquesta, en dotze petites caselles. Les relíquies que s'exposen es manifesten mitjançant un doble vidre, que les fa visibles tant per l'anvers del reliquiari com pel revers i cada una està identificada amb una petita inscripció sobre pergami. Les relíquies que s'exposen són, segons l'acta de consagració de la nova església l'any 1782, les següents: el cabell de la Verge Maria i la Santa Espina, situades en el registre triangular que corona el retau-

Imatge recent del reliquiari d'Ivorra, construït en argent daurat sobre ànima de fusta, amb aplicacions de vidre per ambdues cares

le; un fragment del sepulcre de la Verge, un pèl de la barba de Sant Pere Apòstol, un os del dit de Sant Andreu, un fragment de la Porta Daurada, un fragment de túnica, un fragment de l'anell de Santa Caterina, un os del dit de Santa Bàrbara, ossos de Sant Gervasi i Sant Protasi, fragments de les estopes i un tros de pedra del sepulcre de Jesús. Mentre que el Lignum Crucis de què parla l'acta de consagració

probablement deu ser la relíquia que es troba separada, a l'interior d'una creu-reliquiari d'altar que descriuim més endavant. Aquesta part del reliquiari, que també podríem anomenar retaule, està decorada amb motius vegetals, cintes i cordons repujats que emmarquen les caselles de les relíquies. Tota l'estructura està emmarcada per una mena de contraforts amb tres elements sobresortints a cada banda; cada un dels contraforts està cobert per una teuladeta a dues vessants, rematada per un pinacle floronat i en la seva part inferior són rematats per uns permòdols motllurats. El reliquiari està flanquejat per dos pinacles; el de l'esquerra és una mica més alt, per la qual cosa podem suposar que en algun moment s'hauria pogut trencar i probablement soldat posteriorment. Un altre element que cal destacar és el fet que al reliquiari d'Ivorra, el tradicional ribet en forma de petites fulles de roure o d'acant és substituït per uns petits cargols que ascendeixen cap al seu cim, que culmina amb una creu floral. Aquesta última havia estat forçada per encastar-li una altra creu moderna, que ha estat retirada recentment. Si pretenem dotar aquest motiu d'un caràcter iconogràfic que ultrapassi el repertori merament decoratiu podríem suposar que el cargol és símbol de la constància i la paciència necessàries per arribar a Déu.

Pel que fa al peu té una planta mixtil·línia mentre que el fust presenta quatre cares llises amb un motiu geomètric a manera de rectangle a cada una, on s'hi han practicat diverses franges horitzontals mitjançant la tècnica del ratllat. Aquestes bandes o franges esdevenen verticals a la magolla i a la part inferior del reliquiari (o del retaule). La magolla presenta trace-ria gòtica.

Finalment, el reliquiari presenta diverses marques de punxó, tres a l'anvers,

Detall dels 14 registres del reliquiari, disposats a manera d'engraellat amb la relíquia dels corporals tacats de sang centrant la composició

Part superior del reliquiari, del qual en destaquen els petits cargols que remunten vers el cim, substituint les tradicionals fulles de roure o d'acant, i el punxó (BA) indicatiu d'un taller de Barcelona

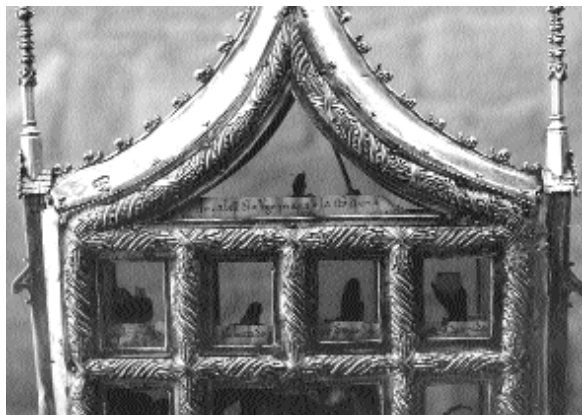
dues al revers i una al peu corresponents a un taller de Barcelona; identificat amb les inicials BA, que trobem a l'anvers i al revers, i amb les lletres +BA/RCK, que trobem al peu.

Així doncs, per la seva estructura, el reliquiari d'Ivorra es relaciona amb el reliquiari de Santa Magdalena de l'església de Santa Maria de Cervera i amb el reliquiari-ostensori dels Corporals de Daroca.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

De la mateixa manera que la producció de manuscrits il·lustrats sobre l'Apocalipsi fou tan abundant durant els segles X i XI, en bona part per contrarestar l'heretgia adopcionista de Fèlix d'Urgell, l'eclosió del culte a l'Eucaristia durant la Baixa Edat Mitjana tampoc fou un fet gratuït. Berengari de Lió havia afirmat, pels volts de l'any 1004, la inexistència del Cos de Crist en l'Eucaristia, juntament amb altres clergues com Heribert d'Orleans. La reacció de l'església es materialitzà sota diferents formes (les teories de Berengari i Heribert foren condemnades en diferents concilis), però sens dubte el miracle d'Ivorra constitueix una de les "conseqüències" més primerenques. Més tard, l'any 1264, el Papa Urbà IV va instituir la festa del Corpus Christi dedicada íntegrament al culte a l'Eucaristia. S'afirma que la creació d'aquesta festivitat va tenir lloc arran del prodigi eucarístic de Bolzena, que succeí just un any abans, al 1263.

A Ivorra, el prodigi del Sant Dubte propicià el naixe-

Part superior del reliquiari capçat per sengles pinacles a banda i banda i, en primer terme, dues de les relíquies més importants: el cabell de la Verge Maria i la Santa Espina

ment d'una confraria en honor a Santa Maria, constituint un dels exemples més primerencs d'aquest tipus d'organització, més pròpia dels segles baixmedievals i, sobretot, de l'època moderna. La Confraria de Santa Maria devia constituir un veritable element de cohesió entre la població, fins i tot en èpoques d'inseguretat. Arribat el segle XIV, però, la seva activitat es veié afectada per la pesta negra, i sembla que fins i tot els confreres havien deixat de pagar la seva quota. A partir de l'any 1382, una sentència arbitral del Veguer de Segarra, Pere de Vinyoles, ordenant novament el compliment de les constitucions, va fer renàixer la Confraria, iniciant-se a partir de llavors un període de nova eclosió i difusió del miracle. Aquest fet coincideix,

ja a començaments del segle XV, amb la troballa sota l'altar major de l'església de Sant Cugat d'Ivorra (que s'estava restaurant en aquells dies) de les relíquies procedents del segle XI i la butlla del Papa Sergi IV, que verificava el seu significat i la seva autenticitat. Sotmeses a estudi aquestes troballes, podem dir que aquest fet fou el que determinà finalment la construcció del magnífic reliquiari d'argent, promogut pel llavors bisbe d'Urgell Francesc de Tovia. Per al seu finançament, el mateix Bisbe va concedir, l'any 1426, 40 dies d'indulgència als qui contribuïssin a la fàbrica del reliquiari amb les seves almoines. També el comte de Cardona autoritzà fer una col·lecta al seu territori per a pagar el reliquiari. No obstant això, cinc anys més tard no s'havia pogut sufragar totalment la seva fàbrica, ja que en 1431, el mateix rei Alfons el Magnànim signa una reial cèdula facultant la confraria d'Ivorra per recaptar almoines per al reliquiari a tot el regne d'Aragó. Possiblement, el terratrèmol del 2 de febrer del 1428 va impedir en un primer moment el total finançament de l'ostensori del Sant Dubte.

Peu de planta mixtil·linia, amb detall del seu punxó (+BA/RCK) indicatiu d'un taller de Barcelona

NOTES COMPLEMENTÀRIES

De l'abril de 1666 tenim la notícia, que recollim pel seu interès, d'un inventari realitzat davant notari de l'armari de les Santes Relíquies dins l'església parroquial de Sant Cugat: "Com convocats y congregats los jurats de la present vila de Ivorra en la Iglesia parroquial a fi de pendre inventari del esmari de les Ssmes. Relíquies com tenim de costum los quals son presents Miquel Borràs, Fco. Cases, Joseph Soler y Pere Garriga lo qual van continuant dit inventari y en ell se son trobades les coses següents:

1º un reliquiari en lo qual esta lo sant dupte y altres relíquies com es la Santa Espina, un cabell de la Mare de Deu,....

Item tres cofrets ab relíquies dins dels quals ço es en lo major dels hi trobat part dels corporals quan el sant supte y altres relíquies y una aleta de un angel de la custodia gran.

Item una creu de plata gran.

Item un dossier de tafata vermell ab puntes de or.

Item un encenser de plata ab sa naveta y cullereta tot de plata.

Item dos candeleros petits de plata.

Item dos calers de plata ab ses patenes.

Item una veracreu de plata sobredaurada.

Item dos donapaus de plata.

Item una caps de plata per los sants olis ab una creueta.

Item en lo sacrari major una custodia de plata ab dos angels y una creueta y vericle grans.

Item una capsa per la reserva.

Item una cadeneta de plata ab un sol en lo mitg.

Item una figura de N^a Sra. del Roser de fusta ab una corona de plata.

Item un anell de or ab una rosa de tafeta los quals davant dits jurats prenen en custodia totes les damunt dites en custodia y donaran comte delles los sera demanat.

Testimonis: Pere Sucarrades i Jaume Ospital major de dies."

A l'Acta de consagració del nou temple parroquial, que data de l'1 de juny de 1782, es parla del Reliquiari i de l'"Arca de las Reliquias del Sant Dubte", que el Bisbe Rafael Lasala certifica la seva col·locació al cambril, "...y las halló (les relíquies) decentemente colocadas en el sobre expresado nicho, que se cierra por la parte de la iglesia con una tabla cubierta de un lienzo finamente pintado, en el que está figurado un cáliz que vierte sangre con otras figuras que simbolizan lo portentoso de dichas Reliquias: Y por la parte del camarín se cierra dicho nicho con dos llaves, las que presentadas con una bandeja de plata a su Sria Illma, las entregó, una al Rdo Cura Párroco y la otra a la Justicia, encargando a todos la fiel custodia de tan precioso thesoro". Tot seguit passa a descriure el reliquiari, per continuar descrivint el contingut i la forma de l'Arca: "La Arca, varios pedazos de lienzo, y de otras ropas del servicio del Altar, y porción de estopas en parte bañados con la sangre, que se derramó del caliz, quando dudó el Rdo Bernardo Oliver cura parroco de Ivorra [...] Y la dicha Arca, que encierra dentro de si dos Arquillas tambien con fragmentos de dicho Sant Dubte, es de madera antiquísima, muy carcomida, en la que aun se perciben algunos bajos relieves de primorosa labor dorados, formados de masa de hieso (sic) preparado, y estaba custodida (sic) en un Armario de la Iglesia antigua construido en el Presbyterio del Altar Mayor al lado del Evangelio, las puertas del qual se cerraban, y abrían con tres llaves, de las que una estaba en poder del Cura Parroco, y dos en poder de la Justicia de la Villa, y en los actos de abrir, y cerrar era precisa la concurrencia de todos". Per a la preservació i protecció del reliquiari, en construir-se el temple parroquial de final segle XVIII va bastir-se un cambril per a dipositar-hi el reliquiari.

La nit del dia 6 de novembre de 1945, segons conta Mn. Antoni Bajona, ecònom d'Ivorra entre 1944 i 1947, va produir-se un intent de robatori, l'objectiu del qual, entre altres, era aconseguir el preuat tresor. L'explicació d'aquest fet la fa el mateix Mn. Bajona al llibre o llibreta rectoral: "...al comunicarme la sirvienta el robo cometido en la Iglesia la noche del dia seis, me trasladé rápidamente a la Iglesia [...] observé que en el camarín donde se guardaban las Santas Reliquias, no pudiendo abrir la cerradura de la puerta, tuvieron que perforar en la parte inferior de la misma por medio de un barreno-herbiqui lo necesario para pasar una persona y una vez que penetraron, abrieron otra puerta opuesta a esta y que estaba cerrada por dentro y por la cual salieron, no llevandose las Santas Reliquias porque no estaban."

Més recentment, en 1999, amb motiu de constatar si les suposades taques de sang en el teixit dels corporals eren autèntiques, es procedí a l'obertura del reliquiari a fi d'obtenir unes mostres de teixit per a la seva posterior anàlisi. L'obertura, tancament i reparació del reliquiari l'efectuà Vicenç Jané joier artesà de Solsona que cobrà per la feina 190.820 ptes.

BIBLIOGRAFIA/FONTS

-Acta de certificació d'obertura del reliquiari del Sant Dubte, núm. 1.614 (28-IX-1999), diligència atorgada pel notari Rafael Corral Martínez de Cervera. Arxiu Rectoral d'Ivorra.

-Acta de consagració de la nueva Iglesia parroquial de S. Cucufate de la villa de Iborra, hecha por el Ilmo. Fr. Rafael Lasala, Obispo de Solsona el dia 1º de Junio de 1782. Arxiu Diocesà de Solsona.

-Arxiu Diocesà de Solsona. Notarial Ivorra. Francesc Pallarés (1661-1680) fols. 51 i 52.

-BOIX POCIELLO, J.: *La "Confraternitat de Nostra Senyora d'Ivorra", estudio de una cofradía de comienzos del siglo XI, en el obispado de Urgel, dins La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval*, vol II, dirigit per Manuel Riu. Barcelona 1981-1982, ps. 13-42.

-COROMINES, Joan: *Onomasticon Cataloniae*, vol. IV (D-J). Barcelona 1995, ps. 456-458.

-DALMASES, Núria de: *Orfebreria catalana medieval. Barcelona 1300-1500*. Barcelona 1992.

-MADOZ, Pascual: *Diccionario geográfico, estadístico, histórico de España y sus posesiones en Ultramar*, vol. IX. Madrid 1847, ps. 379.

-MUNÁRRIZ, Angel: *El prodigio eucarístico de Iborra en relación con la teología*. Comillas (Santander) 1953.

-*Libre del Rectorat de Iborra* (1916-1961), ps. 10 i 11. Incomplet. Arxiu Rectoral d'Ivorra.

VAS RELIQUIARI DEL SANT DUBTE

Nucli: Ivorra

Tipologia: Reliquiari
Època (Èpoques): Medieval
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ

Original: Religiós/Objecte de culte
Actual: Religiós/Objecte de culte

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Relíquies del Sant Dubte que aparegueren en ser aixecada la taula de l'altar de l'antiga parroquial de Sant Cugat; protegides en un vas de vidre verd, van ser examinades i segellades pel bisbe Lasala al 1782

El receptacle d'aquestes relíquies, tal i com escriu Serra Vilaró, coincideixen amb el que hem vist, és a dir, un vas de vidre verd de parets molt gruixudes de "medio palmo de alto". I afegeix: "esta clase de vidrio es muy propio del tiempo en que sucedió el milagro, pues no hace muchos años ha sido hallado en el sepulcro del altar de la iglesia del castillo de Oliana, uno de esta misma clase de vidrio, que fue allí depositado, con el acta de consagración, por el obispo San Eriballo sucesor de San Ermengol". El vas és protegit externament per un envoltori de cartró dur, amb un segell bisbal fet en cera vermella molt malmès.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Amb motiu dels nou-cents anys del prodigi eucarístic conegut amb el nom del Sant Dubte, i en el context del XII Congrés Eucarístic Internacional, Serra Vilaró presentà un estudi històric-crític sobre aquest prodigi. Un documentat treball que recull la tradició del Sant Dubte, la fàbrica del reliquiari d'argent daurat del s. XV i la troballa de relíquies, entre altres. Aquest darrer fet és utilitzat per Serra Vilaró com a argument del prodigi en afirmar que "otra prueba de la verdad del hecho consiste en los distintos hallazgos de reliquias del Sant-Dubte, pues confirma el copioso derramamiento", per continuar relacionant els llocs on, segons la tradició, van veure's gratificats amb el sant regal, és a dir a Roma, la Seu d'Urgell, al monestir de Sigena i les del mateix reliquiari d'Ivorra, que són les troballes fetes –diu Serra Vilaró– poc abans de l'any 1426.

Més troballes s'efectuaren amb motiu de la construcció del Santuari. El 25 d'octubre de 1665, en presència de Francesc Pallarés, capellà d'Ivorra, i Pere Mr. Arriet, capellà del Santuari, aixequen l'antic altar, el mateix lloc on segons la tradició va produir-se el prodigi eucarístic, i sota l'ara va trobar-se –afirma Serra Vilaró– "(...) una piedra cuadrada con un hoyo en medio, cerrado con madera y yeso, y habiéndolo descubierto el Cura en presencia de todos, halló dentro de él un pedazo de tela de color de sangre, que juzgó era del milagro del Sant Dubte". Les troballes no s'acaba-

rien aquí ja que, poc després, en el decurs de les mateixes obres d'enderrocament, en la part de l'Evangelí, es trobaria un altre dipòsit "(...) con parte de manteles y corporales. Hallóse, además, un cubrecalíz de seda de color verde y blanco, un tafetón encarnado, otro amarillo y una cestilla con estopas y algodón, cuales cosas vieron los testigos, que refieren por sus propios nombres la escritura que formó el Cura en dicho día y año para perpetua memoria". De la troballa se'n va informar al bisbe de Solsona, Fr. Lluís de Pons, el qual ordenà al seu vicari general, Dr. Francesc Argullol, constats la troballa i actués en conseqüència. Serra Vilaró relata aquest passatge, dient "llegó á esta villa el 4 de noviembre del mismo año (1665) y al día siguiente pasó á la iglesia y casa de Sta. María y, antes de empezar el registro, él mismo cantó una misa ante la imagen de la Virgen. Asistieron á esta función los curas de las parroquias de Fals, Fenollosa, Vichfret, Viver y otros, con el cura y capellán de Ivorra mencionados. Terminada la misa se dirigieron al altar mayor, que hallaron cerrado y sellado conforme lo había dejado el Cura, y todo ello que encontraron en él con manchas de sangre seca juzgaron sería de la que se derramara del cáliz de Bernardo Oliver, y que San Ermengol ó el obispo que allí las colocara las tendría por muy grandes reliquias, ya que estaban en el parage en que se acostumbraban colocar las reliquias de los santos, y de estos no se halló ninguna".

A final s. XVIII, en el context de la construcció del nou temple parroquial d'Ivorra, les obres del qual començaren el 1780, i amb motiu de l'aixecament de la taula de l'altar de l'antiga església de Sant Cugat, van fer-se noves troballes de relíquies del Sant Dubte, que són, en definitiva, les que ens interessen perquè ens donen notícia de les circumstàncies i del contingut d'aquest vas en concret. Ens remetem al treball de Serra Vilaró, el qual, al seu torn reproduïx les paraules de l'historiador Costa i Bofarull: "(...) al derribar la Mesa del altar de San Cucufate, Mayor de dicha Parroquia, en el centro de ella se encontró una piedra cuadrada con un hoyo en medio cerrado con madera y yeso de cuya novedad los maestros de la obra dieron noticia al Rdo. Francisco Cluet, Cura de dicha Iglesia. Este en compañía del Bayle, Regidores, y otros muchos que acudieron á la novedad, descubrió la piedra y halló dentro de ella un vaso de vidrio verde muy recio, de medio palmo de alto cerrado con corcho, forrado en lienzo, y cubierto con yeso, y dentro de él Estopas, lienzo y polvo, todo de color sanguineo, y muy consumido en algunos pedacitos de tela, y en presencia de todos lo volvió á cerrar, sellándolo con el sello de la Villa. De este nuevo hallazgo dio el Cura razón al Ilmo. Sr. Obispo de Solsona Dr. Fr. Rafael Lasala y Locela quien dispuso se custodiase el vaso por el mismo Cura hasta que S. Ilma. Pasase á dicha Villa, como lo ejecutó siguiendo el curso de su visita en el mes de Mayo de 1782 y habiéndolas reconocido y examinado las cerró de nuevo y selló con el sello común de su oficio en el Vaso en que se habían encontrado. El 1 de junio del anunciado año 1782, consagró S. Ilma. la Iglesia nueva y en el sepulcro de las Reliquias del Altar Mayor depo-

sitó una Ampolla de cristal con las de algunos Stos. Mártires y el vaso de las últimamente encontradas de la Sta. Duda incluyendo en cada una para perpetua memoria un Escrito que dice lo que en ellas se contiene". En concret en aquest vas l'escrit resava: *Anno Dnni. MDCCLXXXII eadem die I mensis Junii ego idem Episcopus Coelsonensis inclusi in Sepulcro Reliquiarum in quo continentur pars Reliquiarum Sancti Dubii quodque reconditum repereram in antiquo Sepulchro primarii Altaris veteris diruta Aeclesiae eiusdem Snti. Cucuphati.*=

De l'any 1942 tenim un manuscrit de Mn. Isidre Fitó, rector d'Ivorra, en què expressa breument en una nota que acompanya el vas reliquiari les circumstàncies de la troballa d'aquest vas i del reliquiari dels Sants Màrtirs (vegeu l'entrada següent), el seu salvament i la certificació bisbal feta després de la guerra. Diu textualment: "Aquests dos vasos contenen: l'un, Relíquies del Sant Dubte, i l'altre, Relíquies de Sants. El primer procedia de l'antiga Església parroquial, que al derruir l'altar major de la mateixa fou trobat sota l'ara del mateix altar. El segon, data del temps del Sr. Bisbe F. Rafel Lassala, i com a record de la consagració de l'Església parroquial actual, efectuada pel mateix Sr. Bisbe Lassala. Per manament de l'esmentat Sr. Bisbe, els dos vasos foren col·locats sota l'ara de l'altar major de l'Església parroquial actual; però al venir el desastre sacríleg del juliol de 1936, i preveient el que podia succeir, vaig notificar-ho a un feligrès, i vaig encarregar-li fes els possibles per a salvar-los, com aixís ho va fer, gràcies a Déu i a ell. Varen sortir una mica mutilats, i l'actual Sr. Bisbe de Solsona, Dr. Valentí Tarruellas Santamaria, ha fet la nova revisió i assegurança dels mateixos, tal com estan. Ivorra, setembre 1942. Isidre Fitó, rector".

BIBLIOGRAFIA/FONTS

-*Acta de consagració de la nueva Iglesia parroquial de S. Cucufate de la villa de Iborra, hecha por el Ilmo. Fr. Rafael Lasala, Obispo de Solsona el dia 1º de Junio de 1782.* Arxiu Diocesà de Solsona.

-*Memoria del milagro eucarístico de Iborra.* Lleida, Imprenta y Librería de José A. Pagés, 1897.

-Manuscrit de Mn. Isidre Fitó, rector d'Ivorra (1942).

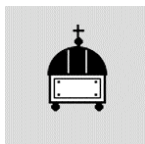
-SARRI MUNTADA, Jaume: *El Sant Dubte de la parroquia d'Ivorra. Notes històriques.* Barcelona 1955, ps. 20-24.

-SERRA VILARÓ, Juan: *Sant Dubte de Ivorra. Estudio histórico crítico sobre este prodigio.* Manresa 1911, p. 46-49.

RELIQUIARI DELS SANTS MÀRTIRS

Nucli: Ivorra

Tipologia: Reliquiari
Època (Èpoques): final s. XVIII
Estat de conservació: Bo
Interès: Mitjà

UTILITZACIÓ

Original: Religiós/Objecte de culte

Actual: Religiós/Objecte de culte

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Vas reliquiari, fet en vidre blanc, conegut com dels Sants Màrtirs; concessió feta pel bisbe Lasala en consagrar-se el nou temple d'Ivorra l'any 1782

Fet en vidre blanc, es tracta d'un recipient circular de 9 cm de diàmetre per 7 cm d'alçada, que presenta una forma gallonada. La part inferior i també la superior estan segellades amb cera vermella. Al seu interior, protegits amb cotó, hi ha relíquies òssies de Sant Valentí, Sant Claudi, Sant Càn did, Sant Climent i Sant Fructuós, els noms dels quals apareixen en un

fragment de pergami que també es troba a l'interior del recipient.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES

Serra Vilaró en el seu treball recollia les paraules de l'historiador Costa i Bafarull el qual explicava les circumstàncies de la troballa de noves relíquies del prodigi eucarístic del Sant Dubte, sota l'altar de la primitiva església de Sant Cugat, quan s'havien començat les obres de construcció del nou temple parroquial. Remetem a les explicacions de Costa i Bafarull referides a aquest nou objecte de culte, el Reliquiari dels Sants Màrtirs Honorat, Fructuós, Càn did, Climent i Valentí. Fou en definitiva una concessió del bisbe de Solsona Dr. Fr. Rafael Lasala amb motiu de la consagració del nou temple parroquial, el primer de juny de 1782. Ens diu Costa y Bafarull, que reproduïx Serra Vilaró en el seu treball: "(...) consagró S. Ilma. la Iglesia nueva y en el sepulcro de las Reliquias del Altar Mayor depositó una Ampolla de cristal con las de algunos Stos. Mártires y el vaso de las últimamente encontradas de la Sta.-Duda incluyendo en cada una para perpetua memoria un Escrito que dice lo que en ellas se

contiene". Pel que fa a aquest reliquiari el text recull el següent: *Anno Dni. MDCCLXXXII die I mensis Junii ego Fr. Raphael Lasala et Locela Ordinis P. Sti. Augustini Episcopus Coelsonensis consecravi Aeclesiam et Altare hoc in honore Sti. Cucuphati et reliquias Ssrum. Martirum Honorati, Fructuosi, Candidi, Clementis et Valentis in eo inclusi, et singulis Christi fidelibus hodie unum annum et in die Aniversario Consecrationis hujusmodi ipsam visitantibus quadraginta dies de vera indulgentia in forma Aeclesiae consueta concessi.*=

NOTES COMPLEMENTÀRIES

En relació a aquest reliquiari, sobretot pel que fa a les circumstàncies del seu salvament quan la guerra civil de 1936-1939, hom conserva un manuscrit del 1942 de Mn. Isidre Fitó, que hem transcrit textualment en l'anterior entrada, dins l'espai reservat a notícies històriques, al qual remetem per conèixer-ne més detalls.

BIBLIOGRAFIA/FONTS

-Acta de consagració de la nueva Iglesia parroquial de S. Cucufate de la villa de Iborra, hecha por el Ilmo. Fr. Rafael Lasala, Obispo de Solsona el dia 1º de Junio de 1782. Arxiu Diocesà de Solsona.

-Memoria del milagro eucarístico de Iborra. Lleida, Imprenta y Librería de José A. Pagés, 1897.

-Manuscrit de Mn. Isidre Fitó, rector d'Ivorra (1942).

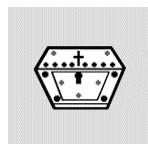
-SARRI MUNTADA, Jaume: *El Sant Dubte de la parròquia d'Ivorra. Notes històriques*. Barcelona 1955, p. 24.

-SERRA VILARÓ, Juan: *Sant Dubte de Ivorra. Estudio histórico crítico sobre este prodigio*. Manresa 1911, p. 46-49.

CREU-RELIQUIARI DEL LIGNUM CRUCIS

Nucli: Ivorra

Tipologia: Creu-reliquiari
Època (Èpoques): s. XVIII
Estat de conservació: Regular
Interès: Mitjà-Baix

UTILITZACIÓ

Original: Religiós/Objecte de culte
Actual: Religiós/En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Es tracta d'una creu reliquiari d'argent (avui molt ennegrit), de tipus pediculat i formes barroques. Consta de base, nus i la creu, pròpiament dita, que

conté un petit fragment de la Vera Creu on morí Jesucrist. Les mesures d'aquesta peça són les següents: l'alçada total és de 50 cm, i la longitud dels braços de la creu és 17,5 cm.

La base consta de tres peus decorats amb volutes i una sèrie de motius fitomòrfics i grotescos: caràtules, fruits penjant i un cap d'àngel a cada una de les tres cares. Seguidament, el nus està decorat amb gallons i fulles.

Al centre de la creu hi ha inserida la relíquia. Cada un dels braços duu en relleu alguns dels símbols de la Passió de Crist: en el braç superior hi ha els claus, al braç esquerre els assots; al braç dret el martell i les tenalles i al braç inferior hi ha l'escala, la llança, l'esponja amb vinagre i uns daus. Els extrems dels braços estan rematats per caps d'àngel.

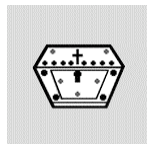

Una altra peça destacable de la col·lecció d'orfebreria religiosa és la creu-reliquiari del Lignum Crucis; obrada en argent, és d'estil barroc

BACINA DE N^a SRA. DEL SANT DUBTE

Nucli: Ivorra

Tipologia: Bacina
Època (Èpoques): s. XIX (1817)
Estat de conservació: Dolent
Interès: Mitjà-Baix

UTILITZACIÓ

Original: Religiós/Objecte de culte
Actual: Religiós/En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

Es tracta d'un plat petit d'argent, amb la imatge de la Mare de Déu i el Nen al centre. La bacina és circular i presenta dos encaixos per sostenir quelcom provisional o esporàdic, i que suposem que podria ser una enramada cofeccionada expressament els dies de

fiesta. La bacina mesura 30 cm de diàmetre.

L'element més destacable és la figura de la Verge i el Nen, obrats de cos sencer en plata. L'alçada de la imatge és de 26,5 cm. Es tracta d'una delicada escultura situada sobre un basament més o menys quadrangular, que presenta quatre medallons emmarcats per un cordó i motius vegetals. El medalló frontal duu un calze amb la sang sobrent i els altres tres medallons duen les següents inscripcions: "Nuestra Señora / del Sant Dubte. Yborra / En lo Ayo 1817".

La figura de la Verge té el cap seccionat, que afortunadament es conserva i presenta una corona i una aurèola de rajos solars. El mantell de la Verge és d'una gran riquesa, decorat amb motius vegetals i destaca el moviment dels plecs pel seu reeiximent. Es tracta, en definitiva, d'una petita i deliciosa obra del segle XIX però encara plenament inserida en els models iconogràfics i estilístics de l'època del barroc.

També es conserva una altra bacina de llautó, sense imatge ni decoració.

Escultura d'argent de Nostra Senyora del Sant Dubte fixada en una bacina; destaca la imatge de la representació del calze vessant

El basament presenta quatre cares en forma de medallons, en un dels quals informa de la data de realització de la peça: 1817.

UTILITZACIÓ

Original: Religios/Objecte de culte

Actual: Religios/En desús

DESCRIPCIÓ TIPOLÒGICA

El fons d'orfebreria religiosa que es conserva a la parròquia d'Ivorra, a part de la peça estelar i d'altres força notables que hem descrit anteriorment, també consta d'una sèrie de peces que podem considerar menors o secundàries, tant per la seva rellevància com per la seva funció. No obstant això, la seva singularitat i el fet que hagin format part del culte i la litúrgia religiosos, els fa mereixedors de ser catalogats, situant-nos una vegada més al llinar de la dialèctica entre l'art "culte" i l'art popular. Les peces conservades són les següents:

-Dues corones de llautó per a la imatge de Santa Maria -en la qual encara és visible l'encaix per a les corones- i una petita corona per al Nen Jesús. Les corones de la Verge presenten aurèola de rajos solars i estan decorades amb motius vegetals. Una d'aquestes corones conserva pedres de colors encastades en la mateixa corona i a les estrelles que rematen els rajos de l'aurèola. Ornamentar les primitives imatges romàniques amb corones que fessin l'efecte de sumptuositat va ser un fet molt freqüent des del segle XVIII, juntament amb els vestits "postissos", que volien donar un toc de luxe i majestuositat a les austeres imatges d'època medieval.

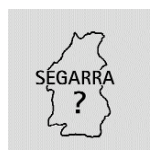
-Un portapau d'argent amb la imatge de la Mare de Déu del Roser emmarcada per una estructura arquitectònica de tipus clàssic.

-Un canelobre de cinc braços que parteix d'un basament de tres peus i s'estén com les tiges d'una planta amb decoració de fulles. A la part central es llegeix l'anagrama de Maria.

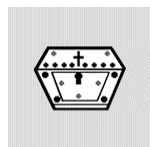
-Una petita creu amb la imatge de Crist crucificat, de plom, als peus de la qual hi ha una piqueta d'aigua benèdica.

-Dues sacres amb marcs de fusta amb decoració vegetal i avolutada.

PECES MENORS D'ORFEBRERIA

Nucli: Ivorra

Tipologia: Diverses peces d'orfebreria religiosa

Època (Èpoques): ss. XVIII-XIX

Estat de conservació: Dolent

Interès: Baix